

EL BON PASTOR

Revista per a preveres i diaques

Jo soc el bon pastor: conec les meves ovelles, i elles em coneixen a mi, tal com el Pare em coneix, i jo conec el Pare. I dono la vida per les ovelles.

Número 118
Febrer 2020
Any XI

Pòrtic.....	3
ARMAND PUIG I TÀRRECH	
Un sol cor i un sol esperit	6
La celebració d'Advent-Nadal amb el Messies de Händel	
JORDI - A. PIQUÉ	
Anunciar l'Evangeli	8
Un sol pa, un sol cos. (1Co 10,16-17)	
AGUSTÍ BORRELL	
Al servei de l'altar	10
Reflexions sobre l'arquitectura i la litúrgia	
CARLES RODRÍGUEZ RAVENTÓS	
Reclinats sobre el pit del Senyor.....	12
Pastors missioners	
JAUME GENÉ NOLLA	
Rentar els peus.....	14
«Una reflexió teològica pastoral agraïda i esperançada pel nostre avui» (1).	
DANIEL PALAU VALERO	
Un bisbe ens parla.....	19
Acompanyar en la solitud	
FRANCESC PARDO ARTIGAS	
Hem vist, hem llegit.....	21
<i>Als 25 anys del Concili Provincial Tarraconense.</i> Montserrat Coll i Aureli Ortín (ed)	
MIQUEL BARBARÀ ANGLÈS	

Equip de redacció Agustí Borrell, Norbert Miracle, Xavier Morlans, Daniel Palau, Armand Puig. Sota el patrocini de la *Càtedra de Teologia Pastoral Josep Pont i Gol*

Disseny original Animaset

Dipòsit Legal T- 1085 - 2014 revistaelbonpastor@gmail.com www.elbonpastor.cat

Si voleu col·laborar econòmicament en el sosteniment i difusió de la revista podeu fer els vostres donatius a

La Caixa 2100-0272-33-0101212882

Moltes gràcies

Pòrtic

ARMAND PUIG I TÀRRECH
Rector de l'Ateneu
Universitari Sant Pacià

Un dels trets més freqüents i preocupants del nostre món és la tendència a la divisió. Hi ha una gran dificultat a contrarestar els moviments de fragmentació que es produeixen tant a nivell del cos social com a nivell de la constitució interna de cada persona. En les societats globals xoquen dues forces: la mundialització i la fragmentació. Aquestes dues forces es reproduïxen en els éssers humans, de manera que la consciència global entra en tensió amb forts moviments interns que es resolen en esquerdes de notable gruix. L'home que emergeix en aquest canvi d'època viu la divisió al voltant d'ell i també la divisió a dintre d'ell, i això comporta desequilibris i patiment. Hi ha una desestabilització general, hi ha manca d'orientació, i molts es refugien en illes confortables, en grups-refugi, facilitats per les possibilitats econòmiques dels seus membres o per una idea poderosa d'isolament i indiferència davant la resta de la realitat humana.

De fet, una globalització concebuda tan sols des de l'economia resulta netament insuficient i, a més, il·lusòria. Els mercats no s'autoregulen per ells mateixos, i, si ho fan, deixen milions de persones fora dels circuits comercials. D'altra banda, com està mostrant la crisi mundial de salut provocada pel coronavirus, la circulació de persones i béns implica una circulació semblant de gèrmens i malalties que poden portar un perjudici més que notable a la vida de les persones i a l'economia dels països i ciutats. Quan ens sembla que som forts i quasi imparables, aleshores ens descobrim del tot vulnerables.

Cal anar a l'arrel d'aquesta vulnerabilitat si volem imaginar un futur per a la família humana. Diu el llibre de la Saviesa: «La mort ha entrat al món per la malícia del diable» (2,24). Aquest verset es refereix no tan sols a la mort biològica sinó també a la mort espiritual –i tant una com l'altra, en totes les seves formes. La immortalitat és un do que rebran els qui hagin vençut les tendències de mal, sobretot les que provenen de la divisió. En efecte, el terme «dia-ble» (*dia-bolos*) significa el qui divideix, el qui

contraposa, el qui cerca la confrontació i es complau en la violència. Darrere tot aquell o tot allò que promou la divisió hi ha una malícia, una actuació que mai no és clara sinó volgudament ambigua, amb la intenció que el bé i el mal quedin barrejats i confosos. La divisió no és un simple distanciament de persones o grups entre ells, sinó un intent de perforar la bondat, de dinamitar les relacions interpersonals, d'introduir la mort, potser sota l'aparença de vida. Cal ser lúcid per a detectar quan comença la divisió, l'acció pròpia del *diabolos*.

Les guerres comencen amb una divisió i són de fet la màxima expressió de les divisions. Les causes dels conflictes armats són múltiples: ètniques, nacionals, religioses, polítiques. Però tots els conflictes sorgeixen de fet amb l'ambició i l'arrogància, i amb la voluntat d'imposar-se a l'altre, és a dir, subratllant tot allò que divideix. Aquest és un punt en què l'esperit del món s'escola fàcilment dins l'Església, i es veu «normal» que existeixi dins d'ella una cultura de la divisió –presentada sovint com a llibertat d'opinió! La pitjor ferida que es pot obrir en el cos eclesial és el trencament de la unitat. La divisió, el cisma, representen la mort de l'Església, mentre que la re-unió, l'aplec de batejats, és la imatge més pròpia dels qui no eren poble i ara són poble de Déu (vegeu Primera carta de Pere 2,10). La divisió, però, esberla la unitat del poble sant de Déu. De fet, si el poble de Déu queda sacsejat per la divisió, deixa de ser poble i passa a ser presa fàcil de la malícia del diable, el qui «ronda cercant qui engolir» (5,8). D'altra banda, tan sols una Església que es mantingui unida podrà ser principi d'unitat del llinatge humà, principi de retrobament de la humanitat sencera, mitjançant la misericòrdia i el «dià-leg» (*dia-logos*) –que és el contrari de *diabolos*. Per això, on hi ha diàleg, no hi ha divisió.

És corprenedora la crida a la unitat dels deixebles que es fa en l'anomenada «pregària sacerdotal» de Jesús en l'últim sopar (Joan 17). El testament de Jesús, el seu discurs de comiat, acaba amb una petició adreçada al Pare perquè els qui li han estat confiats no siguin víctimes de la divisió ni es perdin com aquell que va trair el Mestre –aquell que es va preferir a si mateix abans de mantenir la unitat amb Jesús i amb la resta de deixebles. Per això la comunió en l'amor és l'autèntica consagració en la veritat, ja que la veritat és, en l'evangeli de Joan, l'amor fidel i misericordiós del Pare que el Fill comparteix amb l'Esperit. De manera semblant, la missió de Jesús és tipificada, segons Joan 11,52, com l'acció de «reunir els fills de Déu dispersos», és a dir, com la superació de la divisió, de la dispersió, de la fragmentació. Així salva Jesús el món: recollint allò que era dispers, recomponent allò que s'havia fet miques, retornant a la unitat tot allò que s'havia dividit. L'Església és una comunió, al centre de la qual hi ha l'Eucaristia, l'assemblea que reuneix al voltant d'un sol pa i d'un sol calze els qui vivien escampats pels camins del món i ara es nodreixin de l'aliment de la unitat.

Cal, doncs, estar atent a les divisions que es produeixen i mirar de guarir-les amb la força de la pregària i amb un treball tenaç que desautoritzi la lògica de la divisió, la qual, en darrer terme, brolla de l'amor per un mateix. Divideix el qui, dins seu, està dividit i fragmentat, el qui està sotmès al propi «jo» i això li impedeix de veure en l'altre una persona pròxima. Vivim temps en què la visió de la unitat –de l'Església, de la

humanitat– sembla una fantasia irrealitzable. Sovint és titllat de poc realista el qui subratlla el pes concret de les paraules de Jesús en el darrer àpat amb els deixebles abans de la seva mort: «que tots siguin u» (Joan 17,21). Un ecumenisme més aviat afeblit, un món global fragmentat, una Església en la qual no es comprèn prou la importància de la catolicitat, tot plegat són motius que porten a concloure que l'esperit de divisió pot entrar dins la realitat present. La divisió, però, ha de ser contrarestada amb un compromís ferm a favor de la pau i de la unitat, que sigui un autèntic signe de contradicció en un món massa habituat al conflicte. L'Evangeli de Jesús ens convida a no conformar-nos ni resignar-nos, a ser artífexs de la concòrdia, a ser treballadors a favor de la unitat i de la pau.

SESSIÓ ACADÈMICA COMMEMORATIVA

25è aniversari
Concili Provincial
Tarraconense
 de 1995

Barcelona, 18 de març 2020 - 9:15 - 13:15 h

Seminari Conciliar de Barcelona

ATENEU UNIVERSITARI
 SANT PACIÀ

Més informació:
WWW.EDUSANTPACIÀ.CAT

Un sol cor i un sol esperit

La celebració d'Advent-Nadal amb el Messies de Händel

JORDI-A. PIQUÉ

Monjo de l'abadia de Montserrat
Degà-President del Pontificio Istituto Liturgico
(PIL) de Roma

Un cop acabat el temps litúrgic de Nadal i mentre ja ens endinsem en el camí que porta a la Quaresma, és bo recordar i gustar els misteris que la litúrgia ens ha permès de contemplar i viure, ja lluny de les festes nadalenques i un cop les lluminàries dels carrers dormen en espera d'un temps millor.

Uns dies abans del passat Nadal, el 22 de desembre de 2019, vam poder viure i veure a la basílica dels sants màrtirs Just i Pastor de Barcelona la ja tradicional celebració paralitúrgica d'Advent-Nadal que organitza l'associació "Amics de les Misses Polifòniques" (<http://www.missespolifoniques.com/>). La primera cosa que crida l'atenció és la llarga cua que es forma per entrar a l'església una hora abans de la celebració (no del concert!). La basílica, aquell dia, s'omplí de gom a gom. L'ambient serè i contingut, encara d'Advent, es reflectia en la il·luminació tènue de la majestuosa nau gòtica, en el verd de les corones que esperaven ser guarnides per a les festes ja imminents i per l'austeritat dels ciris apagats de la barana del presbiteri i de l'altar.

La processó d'entrada començà, després d'una introducció pedagogicodidàctica preparada amb gust i molta cura, amb les notes de la Simfonia inicial del Messies de G. F. Händel. L'execució musical correu a càrrec del cor professional de l'associació, *Barcelona Ars Nova*, i per l'Orquestra barroca catalana, tots sota la direcció enèrgica i alhora contemplativa de la directora Mireia Barrera.

Al peus del presbiteri els ministres amb capes pluvials blanques i l'assistència d'un diaca i un acòlit, van esperar en silenci el final de les notes de la famosa introducció händeliana. Un cop acabada, el celebrant cantà solemnement la col·lecta del 23 de desembre: "Déu omnipotent i etern, és a prop la festa del naixement del vostre Fill; que ens aculli l'amor d'aquell que és la vostra Paraula i que volgué fer-se home en el si de la verge Maria per habitar entre nosaltres". La resposta de l'assemblea (no auditori!) cantant l'amén, obria pas a l'acció litúrgica.

Se succeïren les lectures de les profecies, completades amb el cant del cor, amb un text manllevat d'Isaïes 40,5: *And the glory of the Lord shall be revealed* ("i es revelarà la glòria del Senyor i tota carn ho veurà, perquè la boca del Senyor ha parlat"), sempre de

l'oratori de Händel. Un baix, en mig de la penombra en què es mantenia la nau, entonà la corprenedora ària que reprèn les paraules d'Isaïes 9,1: *The people that walked in darkness* ("el poble que caminava en la tenebra ha vist una gran llum"), i encara enmig d'aquesta penombra un ministre cantà en to d'evangeli l'anunci joiós del Nadal: "Jesús, el Messies, vingué al món d'aquesta manera: Maria, la seva mare, promesa amb Josep ..." (Mateu 1,18-24). Un cop l'assemblea respongué el ritual "Lloança a vós, oh Crist", tota la nau s'omplí de llum i els ministres, solemnement encengueren, en forma de lucernari, tots els ciris del presbiteri, i mentre encensaven l'altar i la creu i les icones, el cor entonava el joiós text d'Isaïes 9,5: *For unto us a child is born* ("perquè ens ha nascut un infant, se'ns ha donat un fill").

L'homilia en estil directe, però fruit d'una llarga preparació, ressonà en els cors amarats de les harmonies de Händel, com una catequesi mistagògica de la presència de Crist entre nosaltres. Va seguir la famosa *Pifa* (Pastoral) i tot seguit el cor entonà el text de Lluc 2,14: *Glory to God in the highest* ("glòria a Déu en les altures").

Les pregàries dels fidels alternades amb el *Kyrie eleison*, serviren per a recollir el goigs i les penes de tantes persones que viuen en la foscor i en la misèria i dels qui encara no coneixen la llum del Crist. Vingué després el cant del salm 23, *Lift up your heads* ("portals, alceu les llandes; engrandi-vos, portalades eternes, que ha d'entrar el rei de la glòria!"), amb els seus ritmes puntejats i les aclamacions aplicades ara a Crist: "Qui és aquest rei de la glòria? És el Senyor, fort i poderós en la batalla; és el Senyor dels exèrcits, Ell és el rei de la glòria"). Així, l'assemblea es preparà per al cant auster del Parenostre en el to habitual. Va seguir, també cantada, la col·lecta del dia 24: "Veniu, no trigueu més, Jesús Senyor, que els qui confiem en la vostra bondat rebem el consol de la vostra vinguda", culminada amb l'Amén cantat per l'assemblea, que va deixar pas a la doble fuga final del Messies de Händel: *Worthy is the Lamb* ("digne és l'Anyell que ha estat degollat") i el grandíós *Amen*.

Fets els agraïments corresponents a l'excel·lència musical dels intèrprets i expressats els desigs d'un sant temps de Nadal, amb els ministres orientats cap a l'altar i esguardant la serena imatge de la Mare de Déu de Montserrat i la Icona del Crist Salvador, el cor entonà el sempre impressionant *Hallelujah*, coronació del triomf del Crist en l'oratori händelià i obertura a la litúrgia celestial de la qual ja participem en la litúrgia terrenal.

Per això "us anunciem allò que hem vist i sentit": com la celebració serena d'una litúrgia bellament estructurada, dignament celebrada, participativament viscuda, i amb gran qualitat musical, ha estat una ocasió per a anunciar el Crist com el "Déu amb nosaltres". Al cap de poques hores se celebrava en aquesta mateixa basílica de Sant Just la Missa de Nadal i el dinar de Nadal amb els pobres. Dos aspectes que es complementen en una mateixa realitat: donar glòria a Déu i cercar la santificació dels fidels en la litúrgia, de manera que el gaudi espiritual, musical i estètic de la litúrgia culmini amb la caritat, fruit i conseqüència de la gràcia dels misteris celebrats.

Anunciar la Paraula
***Un sol pa, un sol
 cos (1Co10,16-17)***

AGUSTÍ BORRELL

Carmelita descalç

Vicari general del carmel descalç

L'eucaristia ocupa un lloc primordial en l'existència cristiana. És el centre i l'arrel de la vida de l'Església i de cada una de les comunitats que la formen. També ho és, lògicament, per al prevere, que té encomanat el preciós servei de presidir-la. La Primera carta als Corintis constitueix un testimoni eloqüent —el més antic que tenim— sobre el sentit de l'assemblea eucarística i les actituds que hi ha d'anar associades.

La carta de l'apòstol Pau s'adreça a una comunitat dividida, amb tensions internes, divisions en grups, i diferències i discriminacions entre els seus membres per raons de tota mena. Les divisions comunitàries es mantenen i es manifesten fins i tot en la celebració de l'eucaristia. Pau escriu a la comunitat en un to dur per recriminar-los els seus comportaments disgregadors, radicalment incompatibles amb la nova vida que han rebut per la fe i el baptisme. La unitat entre els creients no és un ideal teòric, sinó una condició imprescindible de la vida de la comunitat.

Des de bon principi els recorda que han estat cridats a viure en comunió (koinônia) amb Jesucrist (1Co 1,9), i tot seguit, de manera decidida i solemne, en treu les conseqüències per a la relació entre ells: «Germans, en nom de nostre Senyor Jesucrist, us demano que aneu tots d'acord i que no hi hagi divisions entre vosaltres, sinó que estigueu ben units en un sol pensament i en un sol parer» (1,10). Resulta evident que Pau entén que no es possible la comunió amb Crist si no ha al mateix temps comunió amb els germans.

En aquesta línia, l'eucaristia és expressió i aliment de la comunió fraterna. Per això, més endavant, després d'haver tractar altres qüestions comunitàries que necessiten una revisió seriosa i un canvi d'actitud, l'apòstol parla també de l'eucaristia i de la forma de celebrar-la (cf. especialment 10,16-17 i 11,17-34).

Quan es refereix a les paraules i als gestos sobre el pa i el vi, la seva preocupació no és el tipus de presència de Crist, sinó la relació amb Crist dels qui participen en la celebració. Per això afirma emfàticament (en forma de pregunta): «La copa de la benedicció que nosaltres beneïm, ¿no és comunió amb la sang de Crist? El pa que partim, ¿no és comunió amb el cos de Crist?» (10,16). Allò que està en joc és sobretot la comunió. Es refereix a la relació amb Crist, és clar. Ara bé, al mateix temps, de manera inseparable, pensa en la relació amb els altres creients. «El cos de Crist», és directament una al·lusió a Crist, que en la creu ha ofert la seva vida, el seu cos, per salvar la humanitat. Tanmateix,

immediatament afegeix que «El pa és un de sol, i per això nosaltres, ni que siguem molts, formem un sol cos, ja que tots participem d'aquest únic pa» (10,17).

En la Primera carta als Corintis, Pau comença a parlar del cos de Crist per referir-se a la comunitat, a l'*ekklèsia*, el conjunt dels qui per la fe i el baptisme han entrat en comunió en Crist. Els creients, units a Crist, formen el seu cos, i cada un d'ells n'és un membre (cf. especialment 1Co 12,12-27). Els creients han rebut una vida nova, una nova existència, que els ve de Crist (cf. Ga 2,20), i ara cap d'ells ja no té una existència individual separada de Crist i dels altres creients, igualment com un membre del cos no pot tenir vida ni sentit separat del cos.

Aquesta realitat té un lligam profund amb l'eucaristia, i per això Pau associa la participació de tots en un mateix pa amb el fet de ser un sol cos. L'eucaristia manifesta i realitza la comunió que caracteritza l'Església. Per això resulta tan inacceptable que una comunitat dividida es reuneixi per celebrar l'eucaristia, i més encara que en la mateixa celebració es mantinguin les diferències entre uns i altres, com passava a Corint: això és el que porta Pau a escriure un dels fragments més punyents de la carta, a propòsit de les reunions comunitàries (1Co 11,17-34). En aquest text arriba a afirmar que quan es reuneixen en aquetes condicions «ja no celebren el sopar del Senyor» (11,20). Sense comunió amb Crist i amb els germans, no hi ha veritable eucaristia.

El prevere, que presideix l'eucaristia, està cridat especialment a ser signe i factor de comunió per a la comunitat, i ha de viure i actuar de tal manera que afavoreixi la igualtat, la relació de fraternitat i la comunió.

Al servei de l'altar

Reflexions sobre arquitectura i litúrgia

CARLES RODRÍGUEZ RAVENTÓS

prevere de la prelatura de l'Opus Dei

L'Església sempre s'ha servit de l'art per a ensenyar les veritats de la fe, per a suscitar l'oració i la trobada amb Déu. Fins i tot, en els darrers temps, fent servir inclús l'art abstracte, per a ambientar els llocs sagrats i crear espais d'oració. L'espai litúrgic és, per tant, un lloc que requereix un entramat de coneixements arquitectònics, tècnics, teològics, litúrgics i bíblics.

Sabem que el contingut de l'evangelització no canvia; Jesucrist és el mateix ahir, avui i sempre. Però el que sí que és canviant es la modalitat expressiva del missatge, així com els destinataris, part importantíssima per a la recepció del missatge. S'entén, per tant, que al llarg de la història hagin anant sorgint els diferents estils arquitectònics i artístics. I no oblidar alhora que, perquè es realitzi una bona església, un bon art, es requereix un bon arquitecte, un bon artista. Efectivament, una església no deixa de ser arquitectura.

Vull remarcar un dels fets rellevant que van marcar l'arquitectura i l'art del segle passat i que continua en el nostre temps. Veiem com a la fi del segle XIX i principis del segle XX, sorgeix amb força el Moviment Modern, en el que el seu reflex en l'arquitectura religiosa no es fa esperar. Aquest moviment suscita el principi arquitectònic de *less is more* (menys és més) propagat principalment, per Mies van der Rohe (1886-1969), a Barcelona tenim un exemple del seu concepte d'arquitectura gracies a l'exposició universal de 1929.

Amb aquest menys és més sorgeix un corrent arquitectònic que busca trencar amb el precedent, entenen que la tradició és una cadena que cal trencar a fi de progressar. A aquest corrent s'ha de sumar el procés secularitzador de la societat incoat i desenvolupat especialment a partir de la Il·lustració i potenciat en el segle XX pel Moviment Modern. Tot això, ens dóna la clau per entendre, en part, i deixant-nos moltes coses pel camí, l'art i l'arquitectura religiosa dels nostres dies.

Evidentment que aquest corrent va desembocar finalment al desgast un tipus d'art. Al final del segle XX es produeix una agonia cultural i un pansiment d'una bellesa que va creure *poder florir sobre la tomba de Déu*, com dirà Juan Plazaola (1919-2005), un teòleg jesuïta que va estudiar amb profunditat aquest tema, i és referent en els estudis d'arquitectura religiosa moderna.

En efecte, fins llavors la bellesa tenia una clara referència a Déu. Va succeir que, en aquests moment de canvi, la bellesa que s'identificava amb una forma, es deslliga de

l'Ésser, de Déu, i sorgeix la forma per la forma, és a dir, el buit esteticisme. De manera que assistim -encara avui dia- a un canvi profund en l'art i per tant també en l'arquitectura com a disciplina artística que és, i que l'arquitectura religiosa no en queda al marge.

El lema de l'arquitectura moderna és la forma segueix a la funció. Aquesta concepció reduccionista i literal d'aquesta premissa ha portat a descartar, a vegades, a Déu en l'elaboració d'un projecte d'arquitectura sacra perquè resulta molest i és més pràctic cenyir-se a donar resolució a un simple espai assembleari. D'aquí que, a part del gust estètic personal, hem vist esglésies modernes que ens recorden més a uns contenidors o sales de conferències i perden així moltes vegades, la sacralitat de l'edifici de culte, tant important per suscitar en els fidels la pietat i la trobada amb Déu.

Evidentment que aquestes reflexions, no justifiquen en cap cas un immobilisme artístic, i molt menys considerar certs estils com a sagrats. Si no més bé, amb paraules del geni Antoni Gaudí: *l'originalitat consisteix a tornar a l'origen*. Tenia molt clar el mestre Gaudí que la creació continua imparable per mitjà dels homes. També, un altre exemple ens l'ha deixat el papa emèrit Benet XVI amb les paraules pronunciades en la homilia de la consagració de la Basílica de la Sagrada Família en el 2010, i que no puc resistir-me a transcriure aquí: *En aquest recinte, Gaudí va voler unir la inspiració que li arribava dels tres grans llibres en els quals s'alimentava com a home, com a creient i com a arquitecte: el llibre de la naturalesa, el llibre de la Sagrada Escriptura i el llibre de la Litúrgia. Així va unir la realitat del món i la història de la salvació, tal com ens és narrada en la Bíblia i actualitzada en la Litúrgia. Potser una idea-resum d'aquestes paraules seria que aquells artistes que busquen les lleis de la naturalesa per a conformar noves obres col·laboren amb el Creador*.

Finalment, recordar que el Concili Vaticà II va recollir i va deixar clar -en contra d'alguns corrents contraris- *la idea que l'Església no va considerar com a propi cap estil artístic (...). També l'art del nostre temps ha de ser exercit lliurement a l'Església, amb la finalitat de servir als edificis i els ritus sagrats amb el degut honor i reverència* (SC, 123-124). Això no contradiu que cadascú tingui preferència o gust per algun tipus d'art concret.

En definitiva, l'arquitectura i l'art cristià modern és un tema fascinant que no ha deixat de suscitar l'interès en els últims temps, des de claus i interessos molt diferents. Hi ha molts treballs realitzats: Esteban Fernández Cobián, Eloi Aran Sala, per citar-ne alguns d'ells.

Reclinats sobre el pit del Senyor

Pastors missioners

JAUME GENÉ NOLLA

prevere de l'arquebisbat de Tarragona

Rector del Seminari de Tarragona

Pastors missioners és un lema engrescador pel dia del seminari 2020 en total consonància amb l'esperit renovador del papa Francesc i el seu suggeridor d'«Església en sortida».

Permeteu-me unes notes del què entenc del què demana el Sant Pare proposant aquest lema. Pastors Missioners són aquells que anuncien amb entusiasme l'evangeli de Jesucrist. Són conscients d'haver estat tocats per la Paraula i amb ella posen en joc la seva vida. Segueixen les petjades del Crist mentre ells mateixos la fan arribar a tothom i arreu. Així, el pastor és abans que res un deixeble de Crist i de la seva Paraula.

Seguint l'exemple del Mestre, el pastor puja diàriament al Tabor de la pregària per deixar-se transfigurar. És aquesta intimitat amb el Senyor la que li permet anar al món sense por, convençut de la voluntat del Pare és que tots els homes el puguin conèixer i se salvin.

Ja en el món, no oblida la seva vida, la seva història de pecat i de gràcia, d'encerts i fracassos. Però la seva, com tantes, és una vida traspasada per la Misericòrdia divina que infon una gran joia en el seu cor. I així, com el Mestre, està atent al clam dels pobres i els malalts que criden des dels marges de la vida o de la història i que el món vol callar i amagar. Fer-se proper, mostrar compassió i una manera d'actuar marcada per la tendresa és la seva carta de presentació. Ell, també pobre i desvalgut, mostra a tots les entranyes de misericòrdia del Pare per tal que s'alcin, confiïn en el Senyor i li donin glòria. I caldrà molt de Tabor, molta pregària, molta escolta de l'Evangeli per no espantar-se, quedar atemorit o fugir davant la carn sofrent de Crist en el món que són els pobres, i com Jesús, acostar-se als leprosos, les prostitutes, els pecadors públics, els vagabunds, els drogoaddictes, els qui estan sols. Però és l'estil del mestre, no passar mai de llarg davant de ningú que tingui necessitat. No pot sinó estar a les necessitats dels homes i dones d'avui i comunicar-los el tresor que ell mateix ha viscut i experimentat. Caldrà molta valentia i confiança en Ell que és la nostra força.

El pastor missioner, però, no va sol. No busca un protagonisme estèril sinó que prefereix ser llevat enmig de la massa, enmig del poble, tot suscitant al voltant de la Paraula un poble "apassionat per fer el bé" en comunió amb tota l'Església. Poble d'homes i dones que tinguin cura els uns dels altres, experts en humanitat i que de dos en dos siguin alhora missioners. El pastor no apressa, acompanya els ritmes i els temps de les persones. Respecta el temps de Déu, el temps dels homes i el procés o retrocés que fa cadascú.

El pastor també fa camí amb les famílies, s'atansa i escolta el seu batec, les seves alegries. Es fa proper en les seves decisions, les acompanya, les consola, comparteix amb elles els grans moments de la vida i dels rituals humans. Els fa participar dels grans "tresors" de l'església, la paraula i els sagraments.

I encara el pastor missioner sap posar damunt l'altar l'ofrena i la vida de tot el poble Sant de Déu. Noms, persones, situacions, problemes, alegries, patiments, il·lusions que fa seus i fa pujar com encens l'ofrena del capvespre. La celebració de l'eucaristia esdevé el lloc privilegiat de l'encontre de tot el poble, pastor i ramat, amb el Déu i Pare de Nostre Senyor Jesucrist per la força de l'Esperit Sant.

Que aquest dia del Seminari sigui ocasió per renovar el nostre sí a Déu amb tota humilitat i amb tota la joia. Deixebles per sempre de Crist Bon Pastor, ministres de la Paraula i l'altar, fent camí enmig del Poble de Déu que fa camí a casa nostra.

Rentar els peus

Una reflexió teològica pastoral agraïda i esperançada pel nostre avui (1)

DANIEL PALAU VALERO

Prevere del bisbat de Sant Feliu de Llobregat
 Director de la Càtedra de Teologia Pastoral "Josep Pont i Gol"

Els passats dilluns 30 i dimarts 31 de desembre van tenir lloc les II jornades de la càtedra de teologia pastoral (CTP) «arquebisbe Josep Pont i Gol». En total van participar 26 assistents. Repetíem l'experiència viscuda també a Montserrat el gener del 2019, en la qual vàrem poder analitzar, compartir i reflexionar entorn del text «L'Església catalana: present i futur»¹. Enguany el nostre encontre tenia com a eix central la celebració dels 25 anys del Concili Provincial Tarraconense. En les nostres sessions de treball vàrem afrontar la reflexió de quatre qüestions triades prèviament per la CTP, i enteses com a bàsiques per a poder seguir pensant una proposta teologicopastoral a Catalunya. Així donàvem compliment a un dels motius originals de la creació de la CTP, i al mateix temps enfortíem un discurs comú compartit, una *mens comunis*, hereva del Concili Vaticà II. No cal dir que al costat de les nombroses inquietuds compartides es va generar una vivència d'Església madura, sincera i plural. Les temàtiques tractades foren: «És possible una Església protagonitzada pels laics?», «Ser Església de la Paraula de Déu», «Els pobres com a protagonistes de l'Església» i «Com afavorir i plantejar una Església arrelada al do de l'Esperit Sant».

1.«ÉS POSSIBLE UNA ESGLÉSIA PROTAGONITZADA PELS LAICS?»

La primera sessió centrada en el laïcat, va girar entorn de la presentació de quatre elements indispensables per a reconsiderar de nou el *rôle* del laic en la missió de l'Església. La imperiosa necessitat d'encarar seriosament el canvi de paradigma cultural del temps actual ², fa urgent la necessària conversió pastoral ³, que no ha de ser ni externa, ni estratègica ni aparent, sinó interna, convençuda i real. El fet de concretar aquest procés en l'atenció vers alguns «elements objectivables» ens ajudarà a copsar el progrés en aquest camí. Ens referim al món de les nostres relacions ⁴. A partir d'aquest àmbit de la vida, i en la mesura de la nostra disponibilitat podem incidir en un sincer canvi de mentalitat, passant d'una formació religiosa molt conceptual, i també abstracta, a una visió històrica i existencial de la nostra manera de viure la fe; un canvi d'actitud, passant d'una mirada analítica, a una capacitat de refer la mirada i la capacitat d'escoltar; i, finalment, un canvi de pràctiques, passant del treball en grup al treball en equip, que voldria ser veritablement sinodal. La recuperació del protagonisme del laic passa per un

creixement en la pràctica del discerniment, per conèixer què és el que Déu vol de nosaltres en aquest moment de la història. Aquesta qüestió ens provoca l'activació de processos de consulta evidents i necessaris (fent distinció entre el procés i la presa de decisió). Aquest camí de conversió, doncs, ha de ser personal i eclesial, però al mateix temps, distant de qualsevol mena de clericalisme. El canvi d'època ens ofereix la possibilitat d'aprofundir en noves expressions del treball en equip, o de l'anomenada postconciliarment «pastoral de conjunt», en la que es dibuixa una nova manera de viure el ministeri ordenat, en vistes a un plantejament plenament missioneri de comunió.

Quant al desplegament del laïcat en la missió es detecta l'empobriment de la teologia que l'acompanya. Malauradament, aquest declivi ha donat peu a expressions diverses d'un clericalisme que ha reproduït una imatge piramidal per a l'Església. Això ha comportat la desconfiguració del servei, dibuixant «parcel·les de control» en les que s'ha descuidat qualsevol mena de discerniment, consens i expressió sana de vida en comunitat. El clericalisme és una connotació calamitosa per als plantejaments de vivència de la fe. I això que diem del laïcat es troba també en certs graus manifestos o subtils, en el clergat ⁵. Si volem ser curosos amb la realitat, no és fàcil fer una generalització encertada de la situació dels laics en tants espais i realitats eclesials de les nostres diòcesis. Al costat d'escenaris complexos també detectem realitats que han sabut desplegar en la vida quotidiana una experiència de fe esperançada i compromesa. Aquestes trajectòries existeixen, i en moltes ocasions perquè han sabut superar esquemes purament pràctics de la vida cristiana i han lluitat per fer néixer autèntiques expressions de comunitat. La pregunta que ens fem, doncs, és la de com podem potenciar el sentit de l'acollida de l'Evangeli en les comunitats del nostre present? Com ser avui comunitat?

Constatem a més a més, que avui per avui, com afirmà el Concili provincial no podem descuidar ni la formació ni l'acompanyament dels laics ⁶, «de cara a viure amb coherència la fe i la vida»⁷, havent rebut «una exposició orgànica i progressiva de la fe de l'Església»⁸. La formació s'entén com quelcom permanent i no puntual,⁹ com també s'entén que existeixen múltiples camins, més encara quan el subjecte creient viu la fe amb passió.

El Concili provincial pensava i proposava, com avui nosaltres, la imatge d'un laïcat madur i profètic. Cada cop més, observem la fragilitat antropològica del nostre temps, però sabem que Déu no ens crida individualment, sinó com a poble seu. Com en cada etapa d'un camí, o en cada època de la història, som convidats a redescobrir la crida de ser poble de Déu i voler viure inserit en ell. Som convidats a consolidar «una genuïna i sòlida espiritualitat del laïcat»¹⁰, centrada en Jesucrist, però també a viure el somni d'una mística fraterna¹¹, en la que acceptant les diferències intraeclesials provem d'entendre-les com a oportunitats «de viure com a complementaris formant l'Església de Jesucrist»¹², i sense oblidar mai el darrer dels passos necessaris a fer entre els qui ens diem cristians, «una gran reconciliació eclesial»¹³.

Insistim en la urgència d'una revalorització del lloc i la importància del laïcat, des d'una coresponsabilitat missionera i un diàleg autèntics¹⁴, per a ser incansables cercadors de la voluntat de Déu. El desitjat protagonisme laïcal no vol ser una expressió oportunista o

estratègica, sinó que respon a la concreció d'una dada teològica essencial, l'Esperit Sant rebut el dia del baptisme¹⁵. Som cridats, però, a desenvolupar les nostres habilitats per tal d'aprendre i desaprendre al mateix temps, és a dir, per incorporar aquelles competències necessàries per a la missió però al mateix temps descartar aquelles altres que han perjudicat la missió. En aquest procés, que és de conversió, s'hauran de tornar a fixar criteris però també preveure excepcions, sense caure mai ni en l'extrem d'un plantejament pastoral rígid ni en una pastoral totalment aleatòria.

Preguem Déu de no defallir en el nostre compromís evangelitzador i per tant, de renovar el compromís missioner sense menystenir el do de l'Esperit en nosaltres, que ens fa viure la nostra pertinença eclesial amb noble «orgull de llinatge»¹⁶. Demanem de viure un veritable reil·lusament dels missioners i missioneres del nostre temps. Agraïm, fins i tot, que malgrat la lentitud en el desplegament dels projectes pastorals, la falta de relleus, de criteris o de visió...aquestes dades no són prou fortes ni evidents perquè ens aboquin a l'abandonament, en tot cas a un sa realisme per seguir confiant en Aquell que va lliurar la vida per nosaltres, i apreciar positivament com sempre Ell ha caminat al nostre costat.

2.«SER ESGLÉSIA DE LA PARAULA DE DÉU»

La segona sessió de treball fou centrada en un element insubstituïble per a la vida cristiana i la vida de l'Església, la presència de la Paraula de Déu¹⁸. El terme de per si ens remet a un ús analògic, o bé per referir-nos al Verb de Déu, o bé per indicar la mateixa herència del Logos en el text sagrat de l'Evangeli¹⁹. D'una manera o d'una altra entenem que la Paraula de Déu ens serveix de referència constant a per a desxifrar en la vida pròpia el pas de Déu, i entendre'ns inserits en una història que anomenem de salvació. Déu s'ha fet comunicació comprensible, és així que descobrim que la Paraula de Déu, llegida, predicada, compartida, pregada o estudiada ens exigeix la capacitat de transmetre satisfactòriament el misteri de Déu i de l'home que ella porta. Un misteri que troba en Jesucrist, el Verb Encarnat, el lligam i el desllorigador final²⁰. El Fill de Déu és qui procedeix del Pare per esdevenir camí i ser el Camí, per comunicar-nos la Veritat i compartir el sentit de la Vida²¹.

Un dels elements més complexos de la nostra relació amb els textos sagrats és el de la seva hermenèutica²², més encara quan es tracten de passatges de certa complexitat²³. Al costat de la necessitat de la utilització del mètode historicocrític no podem deixar el mètode teològic, deixar-nos el primer pas ens portaria a deixar la Paraula de Déu tancada en el passat i fer impossible la seva actualització, deixar-nos el segon ens conduiria a encaminar-nos vers una comprensió que negaria la historicitat dels elements divins. És absolutament necessari superar aquest dualisme per tal de fer més extensible l'ús i coneixença de la centralitat de la Paraula de Déu i la seva força dinamitzadora²⁴, doncs «la sagrada Escriptura és una font i un tresor inesgotables»²⁵.

Acollir en la pròpia trajectòria vital i eclesial, la dinàmica interna del text sagrat comporta en el fons a un deixar-nos portar per l'Esperit de Déu, gràcies al qual podem ser testimonis d'un reencontre cert i total amb Aquell que ha vingut, que està venint i que seguirà venint a les nostres vides, Crist, Fill del Pare.

La perillositat de la que ens fem conscients i compartim en el nostre debat és precisament aquella de permetre una lectura i un ús parcial de la Paraula de Déu, segons les pròpies necessitats o interessos. El fet de reduir la força de l'Escriptura per justificar les pròpies opcions teològiques o els matisos doctrinals de determinades concepcions eclesials, és quelcom reductiu i contrari a la mateixa riquesa del text inspirat²⁶. La Paraula de Déu no pot restar presa de les nostres angoixes i urgències pastorals, tampoc dels nostres esquemes personals o prejudicis pastorals. Cal ser molt conscients que la Paraula de Déu ha generat interpretacions generoses i àmplies, és doncs, una realitat sempre oberta i que ens crida a obrir-nos constantment. Certes posicions interessades ens farien caure en la desconexió de la realitat i d'aquí es generarien fàcilment lectures abstractes, parcials i a la fi també fonamentalistes. Amb la lectura assídua de la Paraula de Déu vivim justament el contrari a un allunyament de Jesús, creix la curiositat, el desig, l'amor per seguir Jesús, d'una manera real, certa, vital.

Amb tot, avui per avui, cal incidir en una clara invitació a ser lectors constants de la Paraula de Déu com ho han fet els sants²⁷. Volem subratllar el valor de la lectura, sigui de manera personal o bé de manera comunitària, perquè de fet gràcies a ella veiem afavorit el nostre camí de conversió. La Paraula de Déu té, de fet, la força o bé de traslladar-nos o bé de fer-nos present Aquell mateix que és «la Paraula». En tot cas la trobada amb Jesucrist ens permet d'entendre'ns més i millor, i per tant, de situar-nos d'una manera real en el nostre avui. Una actualitat ben plural i dins la qual hem de saber acceptar que el mateix text sagrat ressoni de maneres diferents entre grups i persones ben diverses. Entre diversos col·lectius seria bo de no descuidar una lectura en clau femenina, com va afirmar el Concili provincial, per tal «d'aprofundir l'aportació específica de la dona, la seva sensibilitat i el seu punt de vista a l'interior de l'Església»²⁸. Aquesta visió significaria una forta crescuda en la complementarietat de la percepció del misteri de Déu²⁹. Cal reconèixer, a més a més, el gran esforç fet els darrers anys, des del Concili provincial fins els nostres dies, per donar a conèixer la Paraula de Déu i el que aquesta provoca en el cor dels creients. Les eines de difusió, també les digitals, han estat i són bones.

Així, la importància de conviure estretament amb la Paraula de Déu, de tenir amb ella una major freqüència ens hauria de permetre de dir-nos «amics de la Paraula», i com a tals, de ser predicadors de l'Evangelí, amb el testimoni, tal com proposava el Concili provincial, per tal d'afavorir l'edificació de comunitats eclesials vives³⁰. No desitgem separar la nostra experiència lectora que és bàsicament una acollida de Jesucrist en la nostra vida, a través de la pregària i la meditació sanadores, de la mateixa Església, que és la casa de la Paraula³¹, i l'escola de la comunió³². La comunitat creient acull les Sagrades Escriptures com a «eix i nodriment de la vida cristiana»³³, i així adreça les pròpies passes per esdevenir allò que Déu vol que siguem, el seu poble. En aquest camí, encara apareix la vivència sacramental de la Paraula que ens recorda la seva força i la vinculació d'aquesta amb l'Eucaristia, i la vida litúrgica³⁴.

Somiem que la Paraula de Déu segueixi provocant els impulsos missioners que necessita el nostre present. Totes les iniciatives sorgides recentment, ja sigui d'estudi, de divulgació o de coneixença sempre són òptimes concrecions que no podem menystenir³⁵. La

centralitat de l'Escriptura és insubstituïble perquè la Paraula, que és una persona, té un rostre molt concret, Jesucrist³⁶. Ens veiem molt encoratjats per la pròpia experiència a encomanar humilment una lectura realment total i continuada del text bíblic, no només limitada per la proposta litúrgica. Llegir tota la Paraula de Déu en un programa d'un temps determinat és cosa lloable per a poder fer en diverses ocasions al llarg de la vida. Per descomptat, i amb això cloem aquest apartat, ens sentim atrets però sobretot convençuts que aquesta revitalització de la fe eclesial a través de la dada de les escriptures generarà veritablement un estil de vida evangèlic, amb tot el que comporta de saber incloure les veus més harmòniques i fins i tot les més dissonants.

1 Les primeres jornades van tenir lloc el 2 i 3 de gener del 2019 a Montserrat. Aquest text pot ser trobat al portal www.elbonpastor.cat, n.103, Juliol/Agost del 2018.

2 Cf. EG 53.

3 Cf. EG 27.

4 M. I. RUPNIK, Según el Espíritu, Città del Vaticano: LEV 2018.

5 L'arrel teològica d'aquesta qüestió la trobem a LG 10, allí on es dibuixa una relació de comunió entre el sacerdocí ministerial i el sacerdocí comú, i en la manca d'un desenvolupament real d'una eclesiologia d'arrel baptismal.

6 Ens cal «saber reconèixer la necessitat de formar-nos permanentment de cara a l'evangelització», Cf. Ponències conciliars, «I. Anunciar l'evangeli a la nostra societat», IV, actituds.

7 Cf. Ponències conciliars, «I. Anunciar l'evangeli a la nostra societat», I, II, introducció.

8 Cf. Ponències conciliars, «I. Anunciar l'Evangeli a la nostra societat», I, D, principis.

9 El Concili parla d'una formació suficient, actualitzada i permanent, cf. Ponències conciliars, «I. Anunciar l'evangeli a la nostra societat», IV, constatacions. Així també pels preveres, cf. FRANCESC, Ratio fundamentalis Institutional.

10 Cf. Ponències conciliars, «I. Anunciar l'evangeli a la nostra societat», II, B, principis.

11 Cf. EG 237.

12 Cf. Ponències conciliars, «I. Anunciar l'evangeli a la nostra societat», II, C, principis.

13 Cf. Ponències conciliars, «I. Anunciar l'evangeli a la nostra societat», II, C, actituds.

14 Cf. Pau VI, Ecclesiam suam, 80.

15 Cf. LG 12.

16 C. CARDÓ, La nit transparent, Barcelona: barcelonesa d'edicions 1989 [reedició].

17 Cf. Lc 24, 13-35.

18 Cf. PCB, Inspiració i veritat de la Sagrada Escriptura. La Paraula que ve de Déu i parla de Déu per salvar el món, 22-II-2014.

19 Cf. Verbum Domini, 7.

20 Cf. GS 22.

21 Cf. Jn 14,6.

22 Cf. Verbum Domini, 29-49.

23 Cf. PCB, Inspiració i veritat de la Sagrada Escriptura, 104-136.

24 Cf. BENET XVI, intervenció en el sínode «La paraula de Déu en la vida i en la missió de l'Església», 14-X-2008.

25 Cf. Ponències conciliars, «II. La Paraula de Déu i els sagraments en les nostres esglésies», I, principis.

26 Cf. 2Tm 2,9.

27 Cf. Verbum Domini, 48-49.

28 Cf. Ponències conciliars, «I. Anunciar l'evangeli a la nostra societat», II, D, actituds.

29 Cf. P. DAVIAU – É. PARMENTIER – L. SAVOY, (ed.), Une Bible des femmes. Vingt théologues relisent des textes controversés, Genève: Labor et fides 2018 Cf. Ponències conciliars, «I. Anunciar l'evangeli a la nostra societat», I, A, actituds.

30 Cf. Verbum Domini, 50.

31 Cf. Novo millennio Ineunte, 43

32 Cf. Ponències conciliars, «II. La Paraula de Déu i els sagraments en les nostres esglésies», I, constatacions.

33 Cf. Verbum Domini, 56.

34 Cf. FRANCESC, Aperuit illis, 30-IX-2019, amb l'establiment del diumenge de la Paraula de Déu. I d'altres més locals com www.setmanadelabiblia.cat.

35 Cf. BENET XVI, reflexió inicial en l'inici del sínode dedicat a la Paraula de Déu, 6-X-2008,

Un bisbe ens parla

Acompanyar en la solitud

+ FRANCESC PARDO ARTIGAS
Bisbe de Girona

Dimarts passat, en la festa de la Mare de Deu de Lourdes, celebràvem la Jornada mundial del Malalt. Enguany, la Jornada mundial i tot l'any ens proposen afrontar la solitud, sobretot en les situacions de malaltia. Per això el lema de l'any és «Acompanyar en la solitud».

Es tracta d'una proposta del departament de Pastoral de la Salut de la Conferència Episcopal Espanyola i la de la Tarraconense, concretant el lema proposat per Roma: «Veni a mi els qui esteu cansats i afeixugats i jo us faré reposar» (Mt 11,28).

La solitud és considerada una epidèmia del segle XXI. Segons les darreres dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE 2018), uns cinc milions de persones a Espanya asseguren sentir-se soles. Quasi la meitat són persones grans. Cal distingir les diverses situacions de solitud. Hi ha una solitud que –podem dir– és buscada, necessària i saludable. És molt necessari tenir moments de solitud, d'intimitat amb un mateix per conèixer-se millor, per «sentir» els sentiments, per reflexionar sobre tot allò que vivim, per experimentar la necessitat de l'Altre –de Deu– i dels altres – les persones–, per prendre decisions. Si no assumim i escollim els moments i espais de la pròpia solitud, serà molt difícil afrontar la solitud no volguda, i que percebem com la sensació de sentir-se abandonat i desemparat.

Hi ha la solitud dels ancians, la majoria dels quals han viscut tota la vida en família però que ara, en una residència o a la pròpia llar, es troben molt sols, tot i tenir d'altres persones al seu costat. Ells desitgen que se'ls dediqui temps per compartir, perquè ara en tenen molt, de temps, i desitgen companyia, estimació i tendresa. Necessiten comprovar que se'ls recorda, que se'ls escolta, que continuen sent estimats i són membres importants de la família.

No podem oblidar els ancians que s'han quedat sense ningú proper, i que també necessiten la sol·licitud de persones que es converteixen d'alguna manera en la seva família.

La solitud dels malalts. La malaltia és un d'aquests moments en què més fàcilment es pot experimentar la solitud: la preocupació per la gravetat del diagnòstic, la incertesa de la curació, el dolor, les pèrdues en la vida social, potser del treball, de capacitats físiques, l'estada a l'hospital... Certament, la malaltia és un moment d'experiència de solitud, tant

si s'està acompanyat com si s'està més sol. Tanmateix, és molt important sentir-se acompanyat en l'experiència de la malaltia respectant la situació de cada malalt.

Cal tenir present la solitud de les generacions que viuen enganxades als seus aparells mòbils i pendents de les xarxes socials, malgrat que no tinguin consciència d'aquesta solitud. Caldrà acompanyar-los perquè recuperin les relacions interpersonals, el tracte directe amb les persones; perquè recuperin el gust de mirar-se, d'escoltar-se, ja que no és comparable la relació personal i l'expressió del rostre amb allò que poden transmetre els «emoticons».

Ho he comprovat diverses vegades: la imatge d'un grup de persones al voltant d'una taula fent un àpat, totes en silenci mentre miren els seus mòbils, suposa un veritable problema d'aïllament, de comunicació, de manca de relació personal, d'individualisme.

I no hem d'oblidar les persones que, malgrat estar acompanyades, es troben soles. També cal acompanyar-les i pal·liar aquestes solituds.

Els cristians, a semblança de Jesucrist, som cridats a descobrir i a alleujar totes les formes de solitud. Acompanyar, estar a prop, entendre el que l'altre viu i compartir-ho... és una missió urgent.

Hem vist, hem llegit

Als 25 anys del Concili Provincial Tarraconense

MONTSERRAT COLL I AURELI ORTÍN (ed.)

MIQUEL BARBARÀ ANGLÈS

*Prevere de l'arquebisbat de Tarragona
canonge, mestre de capella*

En primer lloc he d'agrair que m'hàgiu demanat de presentar aquest llibre sobre el Concili Provincial Tarraconense fet amb motiu dels 25 anys de la seva celebració. Cal agrair la iniciativa i la feina feta per Montserrat Coll i Aureli Ortín. Com també agrair a tots els que heu respost a les seves preguntes. Que són més del que sembla. Sobre 201 participants 69 ja han traspasat a la casa del Pare. Per tant la carta s'ha dirigit als 132 restants. Mirat així fredament és com un 50 per cent de respostes. Però tenint en compte que han passat 25 anys, i per les persones que directament coneixem, n'hi ha una bona colla que no estan en condicions de poder respondre. Per tant el percentatge de respostes fetes és molt més alt del que sembla però sense que el puguem quantificar.

Penso que aquest fet de què una colla de participants expressi els seus records, les seves vivències i les seves opinions sobre el Concili en el qual van participar és bo i útil emmarcar-lo en tot un procés de treball de conjunt dels 8, i ara 10, bisbats amb seu a Catalunya. Dic que la meua visió és la d'un procés sinodal que ve de lluny, que va arribar com un fruit madur al Concili i que espero que tingui un bon futur també llunyà en bé dels nostres bisbats.

En aquest sentit és bo que posi unes quantes pinzellades a aquest interessant i de vegades apassionant procés. Penso que és explicitar unes afirmacions molt encertades del Sr.

Arquebisbe de Tarragona, Dr. Joan Planellas i del Sr. Cardenal Martínez Sistach. L'un diu que el Concili "no va ser una flor d'estiu" i l'altre diu que "no va néixer com un bolet".

Fem memòria breument d'alguns antecedents d'aquest procés sinodal que va portar al Concili Provincial Tarraconense.

Tirant molt enrere, abans de la guerra del 1936 va ser un moment florent pels nostres bisbats sota el guiatge del Cardenal Vidal i Barraquer. Després de la guerra tots sabem com va decaure la nostra situació. Però hi va haver grans homes que van servir la memòria, com el Dr. Carles Cardó i el Dr. Joan Viladrich, secretari del Cardenal Vidal i Barraquer, que, tot i el martiri del silenci imposat, no deixaven de comunicar-se i comunicar amb la Santa Seu fins i tot amb pseudònim. El Dr. Viladrich era Don Giovanni. Hi ha una carta de Carles Cardó dels anys 50 que diu que ens volen dividir Catalunya i diu que no és per motius pastorals. Glòria al profeta i pobres executors. Hi va haver grans homes que van servir la memòria històrica i la nostra identitat com, a més dels esmentats, el Dr. Manyà de Tortosa i Mn. Ramon Muntanyola de Tarragona.

Amb la vinguda de l'Arquebisbe Dr. Josep Pont i Gol a la Seu Metropolitana i Primada de Tarragona i el Dr. Ramon Masnou a Vic, les coses van canviar molt i obertament els bisbats catalans van anar treballant de manera conjunta i creixent. L'Arquebisbe Pont i Gol va impulsar la creació o la vitalització de tot una sèrie d'organismes interdiocesans amb el seu coratge que deia "feu, feu" després ja ho reglamentarem. La vida ha d'anar pel davant. Va donar vida a la mateixa Conferència Episcopal Tarraconense que ja havia estat creada l'any 1969 sota la presidència del Cardenal de Arriba y Castro. L'any passat ja va fer 50 anys.

Va aprofitar aquesta realitat com va aprofitar les assemblees promogudes per la Conferència Episcopal Espanyola amb el nom de "Asamblea Conjunta de Obispos y Sacerdotes" que va ser una gran realitat. Als anys 1969-1971 hi vam entrar i ens va ser molt útil pel treball conjunt dels bisbats catalans. Els preveres de Tarragona vam decidir entrar-hi suspenent unes reunions que fèiem a Valls – no autoritzades però amb molta assistència – això sí, amb un cert recel, de manera que vam elegir tres representants – Mn. Josep Asens (acs), Mn. Josep Raventós i jo mateix - amb facultats per a tornar a convocar les reunions de Valls si aquella Assemblea no ens convenia. Però aquelles assemblees ens van convèncer i van ser molt útils. En aquell moment hi va haver prohoms dels nostres bisbats que van fer un gran paper com el Dr. Damià Estela de Girona i el mateix Mn. Ballarín de Solsona que durant uns anys va ser Delegat diocesà del Clergat. Malgrat que en aquell moment el bisbat de Solsona va viure situacions de govern molt complicades de manera que un dia l'Arquebisbe Pont i Gol em va dir que s'estava plantejant seriosament si no havia de fer servir les seves facultats de Metropolità per a intervenir al seu bisbat de Solsona.

La *Asamblea Conjunta Obispos-sacerdotes* va ser com un moviment altament renovador amb un enfrontament amb el govern de Franco. El Dr. Pont i Gol de seguida es va adonar de la importància que podia tenir, de manera que essent bisbe de Sogorb-Castelló va acollir una reunió preparatòria de l'organització d'aquesta assemblea. Fins i tot, com que

aquí es tardava en entrar-hi, vam anar tres mossens d'incògnit a veure què s'havia acordat a la reunió de Castelló.

Aquesta assemblea sola mereixeria un llarga explicació que ara no podem fer. Vaig ser membre de la 4a ponència. Està tot publicat al volum 328 de la BAC.

Amb aquests factors favorables els anys setanta van ser molt intensos als nostres bisbats i treballàvem junts amb els de les Illes. Van anar prenent importància els organismes interdiocesans amb intensitat de les reunions i dels acords de treball de conjunt, que llavors ja dèiem que la pastoral de conjunt no és el mateix que el conjunt de la pastoral. Teníem tant clar que havíem de treballar de conjunt i com una unitat pastoral, que fins i tot una ponència que em van demanar per una reunió de tots els bisbats de Conferència Episcopal Espanyola sobre la Secretaria General renovada, que en realitat era un tractat sobre la renovació de les cúries diocesanes, vaig demanar de fer-la junts tots els secretaris dels nostres bisbats. I així va ser. La vàrem presentar a Salamanca amb el títol La Secretaria de la Curia diocesana renovada, el dia 2 de maig de 1981. Teníem clar que s'havia d'aplicar a casa nostra el Concili Vaticà II.

Era el 2on simposi sobre organització de les cúries diocesanes. Hi vam tenir molta incidència i la nostra proposta va servir de model per altres bisbats, per exemple, la divisió en vicaries episcopals territorials i les delegacions i secretariats funcionals tot coordinat per una secretaria general eficient. La primera formulació d'aquesta proposta i que va servir per altres bisbats, la va fer Mn. Josep Gil. No ho dic perquè pensi que hagi de ser així. En aquell moment ens va ser molt útil. L'Arquebisbe Pont i Gol no va tenir mai Vicari General. El Dret Canònic antic no ho exigia i ell volia potenciar els Vicaris Episcopals.

Als anys 1970 i més als anys 1980 va agafar cada cop més força el treball de conjunt dels organismes interdiocesans ben enfortits, com he dit, pel suport de la Conferència Episcopal Tarraconense. Va ser un procés in crescendo que va portar fins a la realització del Concili Provincial. D'aquest període cal subratllar la feina feta del Sr. Cardenal Martínez Sistach, llavors Vicari General de Barcelona, i Secretari de la Conferència Episcopal Tarraconense, i de Mn. Joaquim Claver, Secretari pels afers de la CET, que van ser molt fidels a l'Arquebisbe Pont i Gol.

L'any 1978 hi va haver uns actes importants pels nostres bisbats. El Bisbe Joan Martí Alanís i jo mateix vam anar en un viatge secret a Saint Martin-Le-Beau a pactar en nom de l'Episcopat català la manera com es relacionarien l'Església i la Generalitat quan el President Tarradellas tornés a Barcelona. Va ser molt interessant. Ara no puc baixar a detalls. Als anys 70 i 80 moltes persones i institucions van fer la seva aportació a aquest procés sinodal in crescendo de pastoral de conjunt en el marc de la unitat pastoral dels nostres Bisbats. No podem oblidar els prohoms del Monestir de Montserrat, com l'abat Cassià Just, el P. Miquel Estradé (de qui s'escauen els 100 anys del seu naixement), el P. Franquesa, el P. Marc Taixonera, el Cardenal Albareda...i altres, l'abat Maur Esteve de Poblet, i al seu moment, institucions com la Facultat de Teologia, el Centre d'Estudis Pastoral, el Centre de Pastoral Litúrgica i l'Associació Bíblica de Catalunya.

Aquest procés sinodal i de pastoral de conjunt en el marc de la unitat pastoral que ens va portar cap al Concili es va intensificar en els anys 80. Els organismes interdiocesans cada vegada més van prendre consciència de la necessitat d'una pastoral de conjunt dels bisbats de la Tarraconense. I l'organisme que va sobresortir en aquest procés va ser el col·lectiu dels Vicaris Episcopals de Catalunya i les Illes. Durant anys es van fer reunions periòdiques aixecant Actes de les reunions i es van fer aportacions conjuntes, com al Congrés de Cultura Catalana, i es van publicar estudis com un sobre les parròquies sense prevere resident i un llibret sobre el Consell Pastoral Parroquial publicat per l'Abadia de Montserrat el 1987. Vam decidir que hi figurés com a nom principal Mn. Joan Bestard però en realitat és de tots els Vicaris Episcopals amb els vistiplau dels Bisbes.

Mn. Joan Bestard hi va tenir un paper important des de la seva responsabilitat de Secretari de la Comissió Episcopal de Pastoral de la CEE: El 1985 va organitzar un congrés a Madrid sobre evangelització. I el 1988 un altre sobre parròquia evangelitzadora. Un bon grup de preveres i laics hi vam participar activament. I vam tornar més explícitament convençuts que calia fer alguna cosa semblant a les nostres diòcesis sobre l'evangelització a la nostra societat catalana. Pensàvem que aquest havia de ser l'objectiu.

Tot això va ser una bona empenta en el procés creixent de presa de consciència de la necessitat d'un treball de pastoral de conjunt a les nostres diòcesis que jo mateix vaig escriure: sense saber-ho preparàvem el terreny. Tot això està minuciosament explicat a la Miscel·lània Dr. Ramon Torrella. Arquebisbat de Tarragona 1993.

El 1985, el 27 de desembre, van fer públic els Bisbes de Catalunya un document importantíssim, Arrels cristianes de Catalunya, que és una manifestació d'una molt important presa de consciència col·lectiva dels nostres Bisbes sobre el nostre país.

El col·lectiu que va liderar tot aquest procés, com ja s'ha expressat, va ser el de Vicaris sobretot de Vicaris Episcopals. I el líder indiscutible de tot aquest procés fins al Concili va ser sens dubte Mn. Joan Batlles, Vicari Episcopal de Barcelona, que sempre va tenir molt clara la importància de Tarragona pel pes històric que porta a les espatlles amb més de 160 Concilis Provincials. Tots junts vam fer un bon equip. Els Vicaris Episcopals no vam encertar el nom: parlàvem d'assemblea o de sínode interdiocesà que no existeix, ja que sempre és diocesà, però en el fons volíem dir un concili.

A l'abril del 1989 els Vicaris Episcopals vam tractar dels serveis comuns de les nostres diòcesis afirmant que hem de treballar amb visió de pastoral de conjunt. Es proposava una trobada a Montserrat a la tardor d'aquell any 1989. Al juny del mateix any 1989 en una reunió a Solsona es va formular ben clarament que l'objectiu havia de ser: els reptes de l'evangelització a Catalunya, avui. Uns comissionats dels Vicaris, Mn. Joaquim Brustenga, Mn. Josep M. Boix i jo mateix vam exposar tot aquest projecte als Bisbes reunits al Brull el juliol del mateix 1989. La reunió va fracassar per intervenció d'un dels Bisbes participants. Els Vicaris en vam tornar a tractar el gener de 1990. Ens van comissionar altre cop a Mn. Joaquim Brustenga i a mi per a tornar-ne a tractar amb l'Arquebisbe Torrella. Era el dia 23 de març de 1990. Quan estàvem reunits es va fer

públic el nomenament de Ricard M. Carles com a Arquebisbe de Barcelona. Ho vam haver d'ajornar. En vam tornar a tractar a una reunió el 23 de gener de 1991 i a Girona el 17 i 18 de juny del mateix 1991. És important tenir present tot això perquè s'ha informat malament de tot aquest procés, com si només hi hagués hagut una intervenció del Bisbe Deig, i s'ha tergiversat el que van tractar els Bisbes el 17-19 de juliol de 1991 a proposta de l'Arquebisbe Torrella.

El 4 de maig de 1992, a Poblet – Espluga de Francolí, a la trobada de preveres de tots els nostres Bisbats, l'Arquebisbe Torrella anuncià la possibilitat de celebrar un Concili. Aquell dia els capellans esperàvem que s'anunciés alguna cosa important. Al dia següent constituïren una comissió reservada per a discernir sobre aquest possible concili. L'opinió va ser favorable. Ja vam discutir en aquella reunió sobre la manera d'entrar-hi Barcelona, que era Arquebisbat directament depenent de la Santa Seu. Es va complir allò de què de Roma ve el que a Roma va. La CET va decidir convocar-lo a la reunió 115ena dels dies 14-16 d'octubre de 1992 i van formar la Secretaria General. El dia 15 a les 11 de la nit em va telefonar l'Arquebisbe demanant-me que acceptés de ser Secretari General Adjunt amb el Bisbe Soler Perdigó. Naturalment que li vaig dir que sí i el dia 2 de novembre de 1992 ja ens vam reunir la Secretaria General amb l'Arquebisbe, i vam redactar el fulletó d'informació titulat: Un concili de les nostres esglésies.

A l'Arquebisbe Torrella el va impactar molt, l'any 1992, la celebració del novè centenari de la restauració de la Seu de Tarragona. El P. Miquel Estradé ens va fer una conferència extraordinària basada en l'Apocalipsi: Esperit que dius a l'Església de...en aquest cas Tarragona. Vam suggerir a l'Arquebisbe Torrella que fos la pregunta que interpel·lés tot el treball del Concili i li va agradar: Esperit què dius a les Esglésies de la Tarraconense?

El 29 de novembre de 1992, 1er diumenge d'Advent es va proclamar a totes les diòcesis l'Edicte d'Indicció, el vam iniciar com en els concilis antics: *En nom de la Santíssima i Indivisa Trinitat, Pare, Fill i Esperit Sant. Amen.* Es van celebrar moltes reunions preparatòries. El 24 de febrer de 1993 l'Arquebisbe Torrella signà la presentació del qüestionari sobre possibles temes dirigit a tot el poble de Déu. Vaig ser el responsable de preparar-lo i vaig tenir bones ajudes com la del Dr. Joan Estruch. El van respondre més de 60 mil persones. Els Bisbes ho van decidir per fomentar una ampla participació. Havien tractat de possibles temes i es pot dir que hi va haver coincidència excepte potser en el relleu que es va donar en la consulta a la participació dels laics, homes i dones, en la vida de l'Església. És mentida que no se sabés quins temes tractar. El juliol i agost de 1993 la Secretaria de Tarragona va elaborar les respostes al qüestionari sobre possibles temes. Cal remarcar la feina feta per Mn. Francesc Gallart, la Sra. M. Lluïsa Cisqueu (acs), la Sra. Rosalia Gras, Mn. Josep M. Serra i el Sr. Dídac Bertran. Un volum immens de feina. Ens pensàvem que no ho podríem resumir. Però Mn. Antoni M. Oriol Tataret, de Vic, no solament ho va resumir tot sinó que ho va fer amb diferents criteris. Del gener del 1994 fins al juliol es van treballar els documents de l'etapa diocesana de reflexió. Hi van treballar 4.300 grups i hi van participar més de 45.000 persones. A l'agost del 1994 es van elaborar a Tarragona els resultats de l'etapa diocesana de reflexió. Si s'hagués de

convocar un altre concili penso que seria bo que no hi hagués cap membre que no hagués participat a les etapes prèvies de preparació, per raons òbvies.

No em puc callar que va ser un Concili “vigilat”. Qui vigilava ho va dir explícitament: *vostè tranquil, a Roma ja saben què se’n pot esperar d’aquest Concili*. La guàrdia que el servia a qui servia?

Per ser precisos, el Decret de Clausura no es va signar el 4 de juny, dia de la gran celebració final, sinó el 23 de juny, solemnitat del Sagrat Cor. El vaig poder proclamar solemnement al final de l’ordenació presbiteral de Mn. Norbert Miracle, a Torredembarra, el dia 30 de juny. No puc entrar en la qüestió de la *recognitio* de Roma. Jo sempre vaig discrepar en això amb l’Arquebisbe Torrella i en vam parlar ell i jo obertament. Jo als meus apunts hi tinc escrit: *li han fallat els amics*. I va passar el que va passar i que molts ja sabem.

Per acabar i ser just, ja que he citat moltes persones, crec que he de posar en relleu la tasca d’algunes més i no me’n voldria deixar cap. I, si és així, demano que qui pugui em complementi. Permeteu-me només alguns noms a més dels ja citats: Mn. Francesc Pardo, ara Bisbe de Girona, Mn. Rovira Belloso, Mn. Salvador Pié Ninot i Mn. Juncà de Barcelona. Mn. Jaume Julià, Mn. Esteve Andreu i Mn. Joan Busquets de Girona. Mn. Fèlix Guàrdia (traspassat recentment) i Mn. Joan Torra de Vic. Mn. Ramon Prat de Lleida. Mn. Manuel Guiu i Mn. Ignasi Montraveta de Solsona. El Bisbe Ciuraneta va fer una bona aportació quan va ser Vicari Episcopal de Tortosa. Mn. Ramon Vilardell i Mn. Joan Pujol de la Seu d’Urgell. I l’aportació de Mn. Alfons Boquè i de Mn. Josep Martí Aixalà de Tarragona. De Tarragona hem de subratllar també l’aportació de Mn. Armand Puig, de la Sra. Montserrat Coll, i de la Sra. Maria Magarolas, com ho hauríem de fer d’altres seglars, com del Dr. Joan Estruch, de la Sra. Rosa Deulofeu i de religiosos com la Gna. Cristina Kaufmann i molts altres més.

Espero que amb la brevetat no s’hagi perdut la idea de la visió d’un llarg procés de treball de pastoral de conjunt en el context d’unitat pastoral dels nostres bisbats que ens va portar com un fruit madur al Concili Provincial Tarraconense. Per tant no és veritat que es convoqués amb nocturnitat i traïdoria i sense tenir ni objectiu ni temes a tractar. Ja veieu que la meua visió del Concili és molt positiva i desitjo que el procés continuï en bé de tots.

Per acabar m’atreveixo a suggerir dues coses; que no seguim el defecte tant clerical que cada generació ha de començar de zero. Així no poden progressar les institucions. Progressen amb el “coneixement acumulatiu” o si no cada generació hauria d’inventar el foc i la roda. I en segon lloc hauríem d’aprendre a gestionar millor els conflictes. Sabem més organitzar festes que gestionar conflictes. Tots hi sortiríem guanyant. Així sigui.

EL BON PASTOR
